

Ryszard Balicki

Uniwersytet Wrocławski

Małgorzata Masternak-Kubiak

Uniwersytet Wrocławski

Wspomnienie o Doktorze Arturze Wojciechu Preisnerze

Artur Wojciech Preisner urodził się 4 września 1954 r. we Wrocławiu i z miejscem tym był emocjonalnie związany przez całe swoje życie. To właśnie we Wrocławiu ukończył szkołę podstawową, II Liceum Ogólnokształcące, a w 1979 r. także i studia administracyjne na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego.

Po uzyskaniu tytułu magistra administracji podjął pracę w ówczesnym Zakładzie Prawa Państwowego Instytutu Nauk Prawno-Ustrojowych UWr na stanowisku asystenta. Od początku swojej akademickiej aktywności na wrocławskiej uczelni pozostawał pod opieką naukową Pana profesora Kazimierza Działocha.

W 1989 r. obronił pracę doktorską poświęconą zagadnieniu podziału kompetencji ustawodawczych między federację a kraje związkowe w Konstytucji RFN. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Kazimierz Działocha, a recenzentami: prof. dr hab. Leszek Garlicki z Uniwersytetu Warszawskiego i prof. dr hab. Paweł Sarnecki z Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Po obronie dr A.W. Preisner podjął pracę jako adiunkt w Zakładzie Prawa Państwowego. Pracę na tym stanowisku kontynuował w Katedrze Prawa Konstytucyjnego, która powstała po likwidacji Instytutu Nauk Prawno-Ustrojowych UWr i usamodzielnieniu się katedr.

Bogaty i różnorodny dorobek naukowy A.W. Preisnera koncentrował się wokół kilku tematów przewodnich, przewijających się od początku Jego kariery akademickiej. Do najwcześniejszych poszukiwań zaliczyć należy badania nad federalizmem niemieckim i związanym z tym podziałem kompetencji ustawodawczych między związek i kraje. Warto przy tym podkreślić, że temat ten był jednak obecny także i w późniejszej twórczości dra Preisnera. Federalizmowi Republiki Federalnej Niemiec, oprócz swej dysertacji doktorskiej, poświęcił dr Preisner także kilka artykułów w latach późniejszych. Były to prace: *Założenia federalnego podziału kompetencji legislacyjnych w RFN* ([w:] J. Jeżewski (red.), *Studia i rozprawy*, Wrocław 1991); *Interpretacja zasady państwa związkowego w praktyce ustrojowej Republiki Federalnej Niemiec* ([w:] „Acta Universitatis Wratislaviensis” 1992, Seria Prawo, Tom 200); *Podział kompetencji ustawodawczych w państwach federalnych: tendencje rozwojowe* ([w:] K. Działocha (red.), *Problemy tworzenia prawa w państwie demokratycznym*, Wrocław 1993); oraz *Geneza i przesłanki ustanowienia zasady państwa federalnego w bońskiej konstytucji z 1949 r.* ([w:] R.M. Czarny, K. Spryszak (red.), *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań: księga jubileuszowa*

Profesora Jerzego Jaskierni. Tom 5: Integracja europejska i stosunki międzynarodowe, Toruń 2012). Swoistym uzupełnieniem tego nurtu twórczości była też praca poświęcona federalizmowi szwajcarskiemu: *Zasada federalizmu w pracach nad reformą Konstytucji Związkowej Konfederacji Szwajcarskiej* ([w:] A. Patrzałek (red.), *Wybrane problemy konstytucjonalizmu państw rozwiniętych i rozwijających się*, Wrocław 1985).

Drugim obszarem działalności badawczej była szeroko pojmowana problematyka źródeł prawa i najwyższej mocy prawnej Konstytucji RP oraz zagadnienia jej bezpośredniego stosowania. Do podstawowych pozycji literatury naukowej w tym obszarze należy m.in. monografia *Prawo, źródła prawa i gwarancje jego zgodności z ustawą zasadniczą w projektach Konstytucji RP*, Wrocław 1995, współredagowana z Panem prof. K. Działochą, a także artykuł *Dookoła Wojtek. Jeszcze o bezpośrednim stosowaniu Konstytucji RP* (opublikowany w monografii: L. Garlicki, A. Szmyt (red.), *Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje. Profesorowi Kazimierzowi Działosze prace dedykowane na siedemdziesięciolecie urodzin*, Warszawa 2003; zamieszczony także w niniejszej Księdze).

Kolejnym obszarem badawczym, który zainteresował dra A.W. Preisnera, był polski parlamentaryzm, w tym przede wszystkim organizacja i funkcjonowanie Sejmu oraz zagadnienia procesu ustawodawczego. W tym nurcie na szczególną uwagę zasługuje, ciesząca się bardzo dobrą opinią, monografia przygotowana pod redakcją A.W. Preisnera *Słownik wiedzy o Sejmie*, trzykrotnie wydawana przez Wydawnictwo Sejmowe. Ważną publikacją z tego zakresu było także studium poświęcone sejmowej procedurze ustawodawczej, zatytułowane *Pierwsze, drugie i trzecie czytanie*, zamieszczone w pracy pod redakcją J. Trzcńskiego, *Postępowanie ustawodawcze w polskim prawie konstytucyjnym*, Warszawa 1994. Po wielu latach (i wielu zmianach prawnych) dr Preisner powróci do tych rozważań i opublikuje prace dotyczące ogłaszania aktów normatywnych: *Podstawy prawne i praktyka ogłaszania aktów normatywnych* ([w:] A. Szmyt (red.), *Konstytucyjny system źródeł prawa w praktyce*, Warszawa 2005); *Ogłaszanie aktów normatywnych: wybrane zagadnienia* (wspólnie z Ryszardem Balickim, [w:] A. Bałaban, J. Ciapała, P. Mijał (red.), *Źródła prawa w Rzeczypospolitej Polskiej: w 15 lat po wejściu w życie Konstytucji z 2 kwietnia 1997 roku*, Szczecin 2013) oraz *The promulgation of normative acts: the legal basis and practice* ("Globalization, the State and the Individual" 2015, nr 4).

Na szczególną uwagę zasługują także prace dra A.W. Preisnera poświęcone tematyce praw i wolności jednostki. Z prof. B. Banaszakiem był współredaktorem fundamentalnej monografii *Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP*, wydanej przez wydawnictwo C.H. Beck (Warszawa 2002) oraz autorem wielu innych publikacji z tego zakresu, w tym artykułu *Prawo do ochrony życia i do zachowania naturalnej integralności psychofizycznej człowieka* (opublikowany [w:] L. Wiśniewski (red.), *Wolności i prawa jednostki oraz ich gwarancje w praktyce*, Warszawa 2006). Swoistym zwieńczeniem tych rozważań stał się artykuł *Paternalizm a wolność* (opublikowany w monografii: M. Jabłoński, S. Jarosz-Żukowska (red.), *Aktualne wyzwania ochrony wolności i praw jednostki: prace uczniów i współpracowników dedykowane Profesorowi Bogusławowi Banaszakowi*, Wrocław 2014).

Należy podkreślić, że w ostatnich latach Jego badania naukowe koncentrowały się wokół zagadnień wpływu nowych technologii na prawa i wolności jednostki, a także oddziaływania mediów społecznościowych na funkcjonowanie demokracji. Podejmował także rozważania na temat wpływu Internetu na prawo oraz – wraz z doktorem Ryszardem Balickim – prowadził badania nad zagadnieniem *e-votingu*, czyli zasadnością i problemami związanymi z elektronicznym oddawaniem głosu w wyborach. Ten obszar prowadzonych badań zaowocował wieloma ważnymi pracami, począwszy od Jego pierwszego opracowania poświęconego powstającym powiązaniom Internetu i prawa (*Prawo a Internet: kilka uwag wstępnych*, [w:] J. Trzcíński, B. Banaszak (red.), *Studia nad prawem konstytucyjnym dedykowane Profesorowi Kazimierzowi Działoŝe*, Wrocław 1997), poprzez rozważania o możliwości głosowań za pomocą Internetu, aż do namysłu nad wpływem technologii na współczesną demokrację (artykuł napisany wspólnie z Anną Młynarską-Sobaczewską, *Rozwój technologiczny a przyszłość demokracji*, [w:] D. Gizicka, W. Gizicki (red.), *Człowiek i społeczeństwo wobec wyzwań współczesności: aspekty kulturowe i społeczne*, Toruń 2008).

Wspominając dra A.W. Preisnera, nie można nie wspomnieć o Jego pracy organizacyjno-badawczej, a zwłaszcza o szczególnym zaangażowaniu w prowadzenie grantów badawczych. Przejawiał w tej materii niespotykany talent. Warto w tym miejscu podnieść, że Pan dr A. Preisner odpowiadał od strony organizacyjnej za realizację dwóch największych projektów naukowych obejmujących całe środowisko polskich konstytucjonalistów. Chodzi o kierowane przez Pana prof. K. Działoŝę, pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Prawa Konstytucyjnego, projekty: „Podstawowe dylematy teoretyczne nowej Konstytucji RP” oraz „Podstawowe problemy stosowania Konstytucji RP”. Pierwszy z tych projektów odegrał istotną rolę w pracach Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego w procesie poszukiwania modelu nowej Konstytucji RP. Natomiast wykonanie drugiego problemu badawczego uznane zostało przez Komitet Nauk Prawnych PAN za największe osiągnięcie polskiej nauki prawa konstytucyjnego po 1945 r. Efektem prowadzonych badań nad problemami stosowania Konstytucji było wydanie przez Wydawnictwo Sejmowe 9 tomów monografii tematycznych, a Pan dr A.W. Preisner był – wspólnie z Panem prof. K. Działoŝą – redaktorem niezwykle ważnej dla polskiego konstytucjonalizmu serii „Podstawowe problemy stosowania Konstytucji RP”. Należy także wspomnieć o zarządzaniu przez dra Preisnera, w latach 1999–2000, projektem Komitetu Badań Naukowych, prowadzonym merytorycznie przez Pana prof. Janusza Trzcíńskiego, a poświęconym skardze konstytucyjnej. Były to pionierskie badania nad nową wówczas w Polsce instytucją konstytucyjną, służącą ochronie praw i wolności człowieka. To właśnie ta praca stanowiła początek dyskusji o kształcie, miejscu i znaczeniu instytucji skargi konstytucyjnej, w szczególności w tych zakresach tematycznych, gdzie Trybunał Konstytucyjny nie przesądził jeszcze o kierunku praktyki, np. w sprawie podstaw skargi konstytucyjnej. Pan dr A.W. Preisner latach 2008–2010 zarządzał też projektem badawczym przyznanym przez Narodowe Centrum Nauki: pt. „Prawowitość władzy państwowej”, prowadzonym przez prof. Małgorzatę Masternak-Kubiak. W ramach prac związanych z tym projektem Pan dr A.W. Preisner był nie tylko osobą koordynującą prace nad tym

zbiorowym przedsięwzięciem, ale był też współautorem realizowanej w jego ramach koncepcji badawczej. Zakładała ona falsyfikację założenia, że władza w państwie musi korzystać z atrybutu prawowitości, rozumianej jako przekonanie rządzonych o prawie podmiotu władzy do działań władczych.

W ostatnich latach, od 2012 do 2015 roku, dr A.W. Preisner współzarządzał – wraz z dr. R. Balickim – projektem „E-podręczniki do kształcenia ogólnego”, w ramach którego Uniwersytet Wrocławski przygotował multimedialne podręczniki z przedmiotów humanistycznych. Projekt ten był realizowany w ramach umowy partnerskiej na zlecenie Ośrodka Rozwoju Edukacji MEN, a w prace merytoryczne po stronie UWr zaangażowanych było prawie 100 osób. Prace te miały fundamentalny charakter i były odpowiedzią na dokonującą się w Polsce, w tym również w krajowej edukacji, rewolucję cyfrową. W efekcie zrealizowanych działań UWr udostępnił szkołom 20 e-podręczników realizujących materiał programu nauczania dla – ówczesnego – II, III i IV etapu edukacyjnego (czyli klas IV-VI szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej) do nauki języka polskiego, historii i społeczeństwa, historii oraz wiedzy o społeczeństwie. Przygotowane e-podręczniki, wraz z materiałami dodatkowymi, zostały bezpłatnie udostępnione na platformie edukacyjnej epodreczniki.pl.

Oprócz pracy naukowo-badawczej Pan dr A.W. Preisner prowadził także zajęcia dydaktyczne – ćwiczenia, wykłady i seminaria z prawa konstytucyjnego i praw człowieka. Był współautorem (z prof. B. Banaszakiem) podręcznika *Prawo konstytucyjne. Wprowadzenie* (wydanego trzykrotnie: Wrocław 1992, 1993 i 1996). W okresie dokonującej się transformacji ustrojowej w Polsce była to bardzo cenna pomoc dydaktyczna, traktująca o podstawowych zasadach i instytucjach ustroju państwa oraz stanowiąca ważne wprowadzenie do nauki o prawach człowieka.

Pan dr A.W. Preisner był niezwykle lubianym dydaktykiem – nadzwyczaj wyrozumiałym i cierpliwym. Bardzo pomagał seminarzystom w pisaniu prac dyplomowych – aktywnie współpracował przy tworzeniu koncepcji pracy, dostarczał potrzebną literaturę. Do końca życia, o ile tylko był na siłach, utrzymywał – nawet jeżeli mogła to być już wyłącznie droga elektroniczna – kontakty ze swoimi studentami.

Trzeba też wspomnieć o tym, że Pan dr A.W. Preisner okazywał bezinteresowną koleżeńską pomoc kolegom z Katedry i doktorantom w prowadzeniu przez nich badań naukowych. W czasach, gdy nie było jeszcze formalnie w przewodzie doktorskim instytucji promotora pomocniczego, On taką rolę już pełnił. Jego koncepcje i konstruktywne sugestie, szczególnie co do formy ujęcia tematu i nakreślenia hipotez badawczych, ale także i samej struktury pracy, były zazwyczaj w pełni akceptowane przez promotorów i doktorantów i w konsekwencji przyczyniały się do podniesienia merytorycznej jakości przygotowywanych dysertacji. Można by wskazać wiele prac doktorskich, na których ostatecznym kształcie to właśnie dr Artur Wojciech Preisner odcisnął swoje niepoślednie piętno koncepcyjne.

Ukazanie sylwetki dra A.W. Preisnera byłoby niepełne bez uwzględnienia Jego działalności organizacyjnej na rzecz Wydziału i Uniwersytetu Wrocławskiego. Wielokrotnie był sekretarzem komisji rekrutacyjnych i uczestniczył w procesie naboru

studentów. W latach 1997–2001 był pełnomocnikiem Dziekana do spraw komputeryzacji biblioteki wydziałowej. Nadzorował wówczas prace nad utworzeniem elektronicznego katalogu księgozbioru i wprowadzeniem go do systemu Biblioteki Narodowej. Inicjował i wspierał starania kierownictwa biblioteki o uzyskanie najnowszego sprzętu komputerowego. Miał istotny wkład w budowę i urządzenie nowej biblioteki i czytelnicy wydziałowej, które do dzisiaj służą całej społeczności Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii.

Na koniec warto wyjaśnić jeszcze jedną kwestię – Jego imienia. Oficjalnie nosił imię Artur, jednak zarówno w domu, jak i dla przyjaciół w Katedrze oraz w środowisku konstytucjonalistów zawsze był Wojtkiem. Dla wielu było nawet zaskoczeniem, że Wojtek to jednak Artur... Dlatego w niniejszym opracowaniu używamy obu tych imion.

W Zmarłym straciliśmy wspaniałego pracownika, kolegę i – przede wszystkim – przyjaciela. Był osobą bardzo oddaną pracy naukowo-dydaktycznej. Jego otwartość na nowe wyzwania badawcze, entuzjazm oraz przyczynianie się do budowania więzi w zespole stymulowały pracowników i doktorantów do realizacji zadań naukowych. Z wdzięcznością przyjmowali Jego życzliwe zainteresowanie i wsparcie na trudnej drodze naukowego rozwoju. Był Osobą, która tworzyła emocjonalny klimat Katedry. Miał swój styl, zawsze był elegancki i szarmancki. Trudno o Kimś takim pisać „był”, dla nas zawsze będzie obecny.

Żegnaj Wojtku, do zobaczenia...

